

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum totaliter excuset a peccato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

Super quest. septuagesima sexta. articulum tertium.

In ar. 5. dubium occurrit circa prima uerba corporis, scilicet. Ignorantia de se habet quod actum quem causat, faciat inuoluntarium. Primo, quia uoluntarium est ens posituum contrarii, scilicet uoluntario ignorantia autem est negatio. nullum autem non ens de se habet quod faciat ens. Secundo, quia si ignorantia, causans per accidens causat per se inuoluntarium illius actus, sequitur, quod ignorantia semper excuset a toto suo per se effectu scilicet inuoluntario, quauis non excuset ab effectu per accidens, & sic falsum esset per se loquendo, quod ignorantia quandoque excusat a toto, sed non a toto.

Sup. q. 74. ar. 1. id 2. & ar. 5. eo & ad 1. & di. 22. q. 2. ar. 2. & 4. di. 9. ar. 3. q. 2. & ma. q. 3. a. 8. & quo lib. 9. ar. 15. cor. & Pfal. 24. & Ro. 1. le. 7. princ. 1. ar. retr. ca. c. 9. o. 1. q. 6. ar. 8.

It. 3. de li. ar. c. 18. co. 1.

ARTICVLVS III.

Utrum ignorantia excusat ex toto a peccato.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod ignorantia ex toto excuset a peccato. Quia Augustinus dicit, Omne peccatum uoluntarium est, sed ignorantia: causat in uoluntarium: ut supra habitum est. Ergo ignorantia totaliter excusat peccatum.

¶ 2. Præter id quod aliquis facit præ intentionem, per accidens agit: sed intentio non potest esse de eo quod est ignotum. ergo id quod per ignorantiam homo agit, per accidens se habet in actibus humanis: sed quod est per accidens, non dat speciem. nihil ergo quod est per ignorantiam factum, debet iudicari peccatum, uel uirtuosum in humanis actibus.

¶ 3. Præter. Homo est subiectum uirtutis & peccati, in quantum est particeps rationis: sed ignorantia excludit scientiam, per quam ratio perficitur. ergo ignorantia totaliter excusat a peccato.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in lib. de libe. arb. quod quædam per ignorantiam facta, recte im-

probantur: sed solum illa recte improbantur, que sunt peccata. ergo quedam per ignorantiam facta sunt peccata. non ergo ignorantia omnino excusat a peccato.

RESPON. Dicendum, quod ignorantia de se habet quod faciat actum quem causat, inuoluntarium esse. Iam autem dictum est, quod ignorantia dicitur causare actum, quem scientia apposita prehibeat: & ita talis actus si scientia adesset, esset contrarius uoluntati, quod importat nomen inuoluntari: si uero scientia, quæ per ignorantiam priuatur, non prohiberet actum propter inclinationem uoluntatis in ipsum, ignorantia huius scientiæ non facit hominem inuoluntarium, sed non uolentem, ut dicitur in tertio Ethic. & talis ignorantia, quæ non est causa actus peccati, ut dictum est, quia non causat inuoluntarium, non excusat a peccato. Et eadem

ratio est de quacunque ignorantia non causante, sed conseqente, uel concomitante actum peccati: sed ignorantia, quæ est causa actus, quia causat inuoluntarium, de se habet quod excuset a peccato: eo quod uoluntarium est de ratione peccati. Sed quod aliquando non

rius, sed per non uoluntarium, sicut album per nigrum dicitur, & non album. Ex hoc ergo quod non causat inuoluntarium, inferre non excusationem a peccato, est inopinatius sequens.

AD hoc dicitur, quod ignorantia concomitans habet ditionem. Prima est, quod facit nescientem non uolentem, et factam uoluntarie id ignori. Secunda est, quod permittit actum qui fit, esse totaliter uoluntarium: & ex hac conditione sequitur quod quicquid imparetur agenti sine illa ignorantia, inueniatur agenti cum illa, ac per hoc nec excuset, nec accuset. Ex uero conditione habet, quod non det, seu apponat peccatum peccati circumstantiam ex ignoto. & si hoc uocatur excusatio, distingui potest, quod excusare a peccato contingit dupliciter: excusando a per se pertinentibus ad actum, & hoc modo ignorantia non excusat: quia ut dictum est, relinquit ipsum in esse inuoluntario, & non facit ipsum inuoluntarium esse, ut non dicitur. Alio modo excusando ab omnino per accidens concomitantibus, & ab his excusat, quia non merentur, nec demerentur peccatis, sed actibus: & actus pensantur secundum per se pertinentia, & non secundum omnino per accidens, quæ sub concomitantibus cadunt. Et quoniam omnis scientia, & ars est de his, quæ sunt per se, ideo auctor negat ignorantiam talem excusare, & ratio fuit optima relata ad actum peccati, in ordine ad quem tractatur de ignorantia licet nanque uoluntarium tollatur per tractatorum & contrarium: quia tamen negatio concomitantium nihil ponit, & actus aliquid ponit, impossibile est, quod uoluntarium tollatur per actum, qui tollatur per inuoluntarium: & album per nullum posituum tollitur, nisi per nigrum. Item Augustinus litera, quod quia ignorantia concomitans non causat inuoluntarium actum, ideo non excusat a per se pertinentibus ad actum, quod est clarum: cum quo tamen fiat, quod excusetur inuoluntario per accidens, quia nullus fit ex illa ignorantia in eo actus, uel illa, ut patet in exemplo dato, & in eo qui proprio actus actus coniungali, alienam se supponentem cognoscit, ignorantia concomitante.

¶ In eodem 3. art. circa primum modum, quo ignorantia non

In eodem articulo, subum...

fat totaliter a peccato, scilicet ex parte rei ignoratae, quae est ignorantia facti vel faciendi, dubium occurrit, an excusetur taliter peccans totaliter ab illa mala circumstantia ignorata. Et est ratio dubii, quia talis dicitur operari rei illicitae, ex quo in scientia eius, ut in littera dicitur, remanet quod ille actus quem facit, est malus, ut per gra-
 totaliter excusetur a peccato, potest contingere ex duobus. Vno modo ex parte rei ipsius ignoratae; in tantum enim ignorantia excusat a peccato, in quantum ignoratur ali- quid esse peccatum. Potest autem contingere, quod aliquis ignoret quidem aliquam circumstantiam peccati, quam si sciret, retraheretur a peccando, siue illa circumstan- tia faciat ad rationem peccati, siue non; & tamen adhuc remanet eius scientia per aliquid, per quod cognoscit illud esse actum peccati, puta, si aliquis percutiens aliquem, sciat quidem ipsum esse hominē, quod sufficit ad rationem peccati, non tamen scit eum esse patrem, quod est circumstantia constituens novam speciem peccati; uel forte nescit, quod ille se defendens reper- cutiat eum: quod si sciret, non per- cuteret, quod non pertinet ad rationem peccati, unde licet talis propter ignorantiam peccet, non ta- men totaliter excusatur a peccato, quia adhuc remanet ei cog- nitio peccati. Alio modo potest hoc contingere ex parte ipsius ignorantiae, quia, scilicet ipsa igno- rantia est uoluntaria, uel directe, sicut cum aliquis studiose uult nescire aliqua, ut liberius peccet; uel indirecte, sicut cum aliquis propter laborem, uel propter alias occupationes negligit addiscere id, per quod a

fat totaliter a peccato, scilicet ex parte rei ignoratae, quae est ignorantia facti vel faciendi, dubium occurrit, an excusetur taliter peccans totaliter ab illa mala circumstantia ignorata. Et est ratio dubii, quia talis dicitur operari rei illicitae, ex quo in scientia eius, ut in littera dicitur, remanet quod ille actus quem facit, est malus, ut per gra-
 totaliter excusetur a peccato, potest contingere ex duobus. Vno modo ex parte rei ipsius ignoratae; in tantum enim ignorantia excusat a peccato, in quantum ignoratur ali- quid esse peccatum. Potest autem contingere, quod aliquis ignoret quidem aliquam circumstantiam peccati, quam si sciret, retraheretur a peccando, siue illa circumstan- tia faciat ad rationem peccati, siue non; & tamen adhuc remanet eius scientia per aliquid, per quod cognoscit illud esse actum peccati, puta, si aliquis percutiens aliquem, sciat quidem ipsum esse hominē, quod sufficit ad rationem peccati, non tamen scit eum esse patrem, quod est circumstantia constituens novam speciem peccati; uel forte nescit, quod ille se defendens reper- cutiat eum: quod si sciret, non per- cuteret, quod non pertinet ad rationem peccati, unde licet talis propter ignorantiam peccet, non ta- men totaliter excusatur a peccato, quia adhuc remanet ei cog- nitio peccati. Alio modo potest hoc contingere ex parte ipsius ignorantiae, quia, scilicet ipsa igno- rantia est uoluntaria, uel directe, sicut cum aliquis studiose uult nescire aliqua, ut liberius peccet; uel indirecte, sicut cum aliquis propter laborem, uel propter alias occupationes negligit addiscere id, per quod a

culatus esset a fornicatione. Iudas igitur non peccauit peccato in- cessu, sed fornicationis. Et si iudisset lata sententia contra incestum committentes, non incurrisset illam, quia excommunicatio presuppo- nit illam culpam. Secus autem forte esset de irregularitate, si fuisset annexa, quia sequitur factum, & non requirit culpam. Et hoc ratio- nem probatur, quia peccatum adeo est uoluntarium, secundum Aug. quod si uoluntarium non est, peccatum non est. Quantum er- go actus ille peccati non totaliter excusatur, habet de uoluntario, ac per hoc scito, quoniam uoluntarium oportet esse cognitum, tan- tum habet de peccato, sed quantum ad hoc non est proprius effectus ignorantiae, sed scientiae potius. Quantum uero habet de inuolunta- rio, tantum habet error non peccati: hoc autem est, quod proprie ex ignorantia fit. Nec oppositum intelligo in littera, quoniam de toto actu dictum accipio, & non de illa conditione, quae est effectus inculpabilis ignorantiae, cum dicitur, quod ignorantia ex parte rei ignoratae non excusat totaliter a peccato, & quod percutiens homi- nem, quem nescit esse patrem, non totaliter excusatur a peccato, quia adhuc remanet ei cognitio peccati.
 ¶ In eodem articulo dubium occurrit circa secundum modum, scilicet ex parte ignorantiae eius quod tenetur scire: quia insufficienter duo tantum modi numerantur, scilicet, affectata ut liberius peccet, & per negligentiam. Paulus namque Apostolus de seipso dicit, quod ignoranter peccauit, i. ad Timo. i. & tamen neutro istorum modo rum ignorauit, cum ipse dicat, quod paternarum traditionum emu- lator existeret: hoc fecerit, ad Gal. i.
 ¶ Ad primum horum dicitur, quod omnis ignorantia non excu- satus a peccato, sed dicitur ad hos duos modos, scilicet directe, uel in- directe, quorum autor meminit, sed non numerat omnes eorum speciales modos, sed duos extremos, ut ex his medios percipiamus. Summum enim locum uidetur obtinere si studiose uoluit, ut libe- re peccare liceat in summo uero, quando aliquis occupatus in aliis: praecipue bonis negligit scire, id est, amittit sollicitudinem scien- di: inter has autem mediat ignorantia Pauli, quae fuit directe uo-

lita, pro quanto noluit cognitionem fidei Christi. Ignorantia na- que eius fuit ignorantia opposita cognitioni fidei Christi, cum uoluntarie noluit non ad libertatem peccandi, sed ad obsequium Dei Arbitratur enim iniuriam Deo facere, fidem talem suscipi- endo, unde ibidem ipse dicit. Ignorans feci in incredulitate.

peccato retraheretur. Talis n. ne- gligentia facit ignorantiam ipsam esse uoluntariam & peccatum, du- modo sit eorum quae quis scire te- netur, & potest: & ideo talis igno- rantia non totaliter excusat a pecca- to. Si uero sit talis ignorantia, quae oino sit inuoluntaria, siue quae est inuincibilis, siue quia est eius quod quis scire non tenetur, talis igno- rantia omnino excusat a peccato.
 AD PRIMUM ergo dicendum, quod non ois ignorantia causat inuoluntarium, sicut supra dictum est. unde non omnis ignorantia to- taliter excusat a peccato.

AD SECUNDUM dicendum, quod in quantum remanet in ignorante de uoluntario, intantum remanet de intentione peccati, & secundum hoc non erit per accidens peccatum.
 AD TERTIUM dicendum, quod si effectus talis ignorantia quae totaliter uoluntarium excluderet, oino a peccato excusaret, sicut patet in furiosis, & amentibus, non autem semper ignoran- tia causans peccatum est talis, & ideo non semper totaliter excusat a peccato.

AD QUARTUM sic procedi- tur. Videtur, quod ignorantia non diminuat peccatum. Illud n.

ARTICULVS IIII.

Utrum ignorantia diminuat peccatum.

AD QUARTUM sic procedi- tur. Videtur, quod ignorantia non diminuat peccatum. Illud n.

quod non omne uoluntarium specificat &c. Secundus est, quod quicquid est uoluntarium, cadit sub aliqua intentione. Et hoc supponitur in littera, & constat esse uerissimum: oportet namque omnia uoluntate emanans, ad finem aliquem fieri, cum finis sit obiectum uoluntatis, sed hoc non satisficit littera, quia expresse dicitur, quod quantum remanet de uoluntario, tantum de inten- tione peccati, & ideo non est per accidens. refert ergo littera ad idem, ad peccatum uoluntarium & intentum. Ad hoc dicitur, li- tera non dicit, quod quantum & tantum, sed in quantum & in tantum. Inter quae est tanta differentia, quod prima uerba impor- tant primum sensum, secunda sicut cum secundo. Quod autem referantur ad idem, scilicet peccatum, uerissimum est, quia si in igno- rantia remanet uoluntarium peccati, oportet uoluntarie inesse con- uersionem ad aliquod dissonans legi aeternae, quod est habere intentionem peccati. Sed ex eo quod in tali materia, scilicet, pec- cato, quod sonat specificatum ab intento, sequitur, si est uolunta- rium, est intentum, non sequitur simpliciter, est uoluntarium: er- go intentum sunt enim multa in uno & eodem peccato uolunta- ria mala, unum tamen intentum, unde est species, ut patet in procurado adulterii consentum. Est enim ibi in primis uerbo a lege Dei, Seratione, & statuto spiritualis mortis, & nocumenta peccatorum inferni, & appetitus delectabilis alieni. Et quamuis omnia sint uoluntaria, ab ultimo tantum, quod est per se inten- tum, actus specificantur, ita quod reliqua sub hac intentione concluduntur.

¶ Super questionis 76. articulum quartum.

IN articulo in calce corporis articuli, dubium difficile occurrit de specie peccati, quod fit ex ignorantia, an scilicet sit eiusdem speciei, in qua esset si fieret scienter. Et ratio dubii, quia species peccati sumitur ex per se obiecto intento a peccante, ut in que- stio. 72. superius patet, sed ex ignorantia peccans non tendit per

¶ In eodem 3. art. in respon- sione ad secun- dum, dubium occur- rit, quia author in il- la respōsio destrue- re uidetur doctrinā superius datā de spe- cificatione peccato- rum. Superius nan- que dictum est, quod ratio inuoluntarii non sufficit ad spe- ciem elandam, sed o- portet esse inretum; mō uero dicit, quod in ignorante quantum re- manet de uoluntario, tñ remanet de inten- tione peccati, & pro- pterea non erit pec- catum p accidens. Et loquatur author directe ad propositū de specificatione, pa- ter ex ipso argumen- to, cui per haec sola uerba satisfieri uult.

¶ Ad hoc dicitur, quod uerba litterae possumt suscipi in duplici sen- su. Primus est, quod quicquid est uolunta- rium, est obiectū intentionis: & hic sensus est fallus, ut patet ex rationibus uoluntarii & inten- tionis. Intentio nan- que est finis, uolunta- rium autem est effe- ctus a uoluntate, non oportet autem, quod quicquid est a uolun- tate, sit finis eius: pro- pter quod superius dictum est, & bene, quod non omne uoluntarium specificat &c. Secundus est, quod quicquid est a uolun- tate, sit finis eius: pro- pter quod superius dictum est, & bene,

Sup. art. 7. & locis ibidem annotat.

q. 6. art. 8.

